

BRICS; โอกาสของประเทศไทย ในการส่งเสริมการจ้างงาน

BRICS; Opportunities for Labour and Employment Promotion in Thailand?

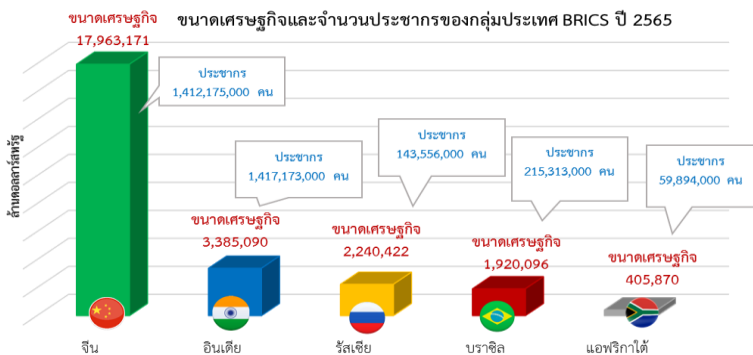

บทสรุปผู้บริหาร EXECUTIVE SUMMARY

BRICS; โอกาสของประเทศไทย ในการส่งเสริมการค้างาน

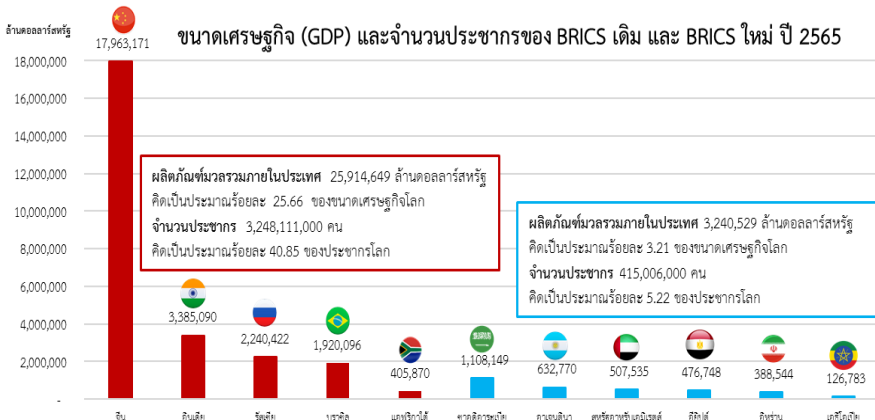
BRICS เป็นการรวมกลุ่มของประเทศจากหลากหลายทวีป ประกอบไปด้วย บราซิล (อเมริกาใต้) รัสเซีย (เอเชีย/ยุโรปบางส่วน) อินเดีย (เอเชียใต้) จีน (เอเชียตะวันออก) และแอฟริกาใต้ (แอฟริกา) และเป็นกลุ่มตลาดของประเทศเกิดใหม่ หรือ Emerging Markets ที่สำคัญที่สุดในช่วงเวลาปัจจุบัน

BRICS เดิม + BRICS ใหม่ =

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ 29,155,178 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นประมาณร้อยละ 28.87 ของขนาดเศรษฐกิจโลก
จำนวนประชากร 3,663,117,000 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 46.07 ของประชากรโลก

ผลการประชุมที่สำคัญในการประชุมสุดยอดผู้นำ BRICS ครั้งที่ 15 ที่แอฟริกาใต้ เป็นเจ้าภาพมีมติเชิญ ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน เอรียาเยอ อียิปต์ อาร์เจนตินา และสหรัฐอเมริกาเข้าร่วม เป็นสมาชิก BRICS ซึ่งจะ มีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567

ในปี 2566 มีประเทศไม่น้อยกว่า 17 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ BRICS Plus

หากพิจารณาถึงโอกาสและประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับหากเข้าร่วมเป็นสมาชิก ประการแรกสำคัญ คือ

- 1) การเปิดตลาดการค้า การลงทุนที่ขยายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มประเทศที่เป็นคู่ความร่วมมือการค้าใหม่ ๆ ของไทย เช่น ซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น
- 2) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ในรูปแบบ Mode 3 ภายใต้ GATS จะเป็นปัจจัยส่งเสริมการค้าขยายการจ้างงานในประเทศไทยที่ชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะประเทศจีน (BRICS เดิม) และสหรัฐอเมริกา (BRICS ใหม่)

ข้อเสนอแนะ

- 01 สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานโดยสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศควรติดตามข่าวสารความคืบหน้าหรือประสานงานร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อรับทราบสถานะการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม BRICS Plus ของประเทศไทย
- 02 กรมการจัดหางานและสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานร่วมมือสำรวจความต้องการแรงงานในสาขาที่คาดว่าจะมีความต้องการของนักลงทุนจากกลุ่มประเทศ BRICS โดยเฉพาะในสาขา Greenfield Investment
- 03 เสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายหน่วยงานในสังกัดด้านการวิจัยด้านแรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นเครือข่ายสถาบันวิจัยด้านแรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศสมาชิก BRICS ในอนาคต

BRICS; โอกาสของประเทศไทย ในการส่งเสริมการจ้างงาน

BRICS; Opportunities for Labour and Employment Promotion in Thailand?

1. ที่มาของ BRICS

ท่ามกลางกระแสการแข่งขันที่รุนแรงของโลกยุคปัจจุบัน เห็นได้จากการปรับเปลี่ยนความร่วมมือจากเดิม “ระบบขั้วอำนาจเดียวหรือ unipolar” เป็น “โลกหลายขั้วหรือ multipolar world” ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการรวมกลุ่มของประเทศที่มีการพัฒนาและเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ภายใต้ชื่อกลุ่ม BRICS โดยเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2549 ประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน ของรัสเซีย เป็นผู้เสนอให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ในระหว่างการประชุมอภิปรายทั่วไปของการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ซึ่งผลการประชุมในครั้งนั้นรัฐมนตรีของทั้งสี่ประเทศมีความสนใจที่จะขยายความร่วมมือในรูปแบบพหุภาคี และการรวมตัวอย่างเป็นทางการของ BRIC เกิดขึ้นภายใต้การประชุมระดับผู้นำครั้งแรก (1st BRIC Summit) เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2552 โดยการประชุมครั้งนั้นประเทศแอฟริกาใต้ยังไม่ได้เข้าร่วม ส่วนสรุปผลของที่ประชุมได้แก่การจัดทำแถลงการณ์ร่วม (Joint Statement) ของผู้นำทั้งสี่ประเทศที่เน้นการแก้ไขวิกฤตการณ์เศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและการสร้างสภาพคล่องทางการเงินแก่ประเทศยากจน การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า การผ่อนปรนหนี้ การเข้าถึงตลาดและการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

ต่อมาในวันที่ 20 ธันวาคม 2553 ประเทศแอฟริกาใต้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่ม BRIC นับแต่นั้นจึงเป็นการรวมกลุ่มประเทศ BRICS ครบทั้งห้าประเทศ จากการที่มีสัดส่วนประชากรถึงร้อยละ 40 ของสัดส่วนประชากรโลกทั้งหมด รวมทั้งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประมาณร้อยละ 32 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั่วโลก¹ และจากการที่มีอีกหลายประเทศสนใจจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่ม BRICS จึงทำให้ BRICS มีโอกาสการขยายตัวของประเทศสมาชิกกลุ่มการค้าหรือ trading blocs ที่ครอบคลุมไปทั่วโลกและเป็นขั้วอำนาจใหม่ของกลุ่มเศรษฐกิจโลกที่ถูกจับตามอง

BRICS ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เช่น ดำเนินความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน การส่งเสริมความร่วมมือด้านการเงิน เช่น การจัดทำข้อตกลงกองทุนสำรองฉุกเฉิน (Contingent Reverse Arrangement: CRA) และการจัดตั้ง BRICS Bank หรือธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ (New Development Bank: NDB) การส่งเสริมและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความร่วมมือแบบใต้-ใต้ หรือ South - South Cooperation ซึ่งหมายถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน

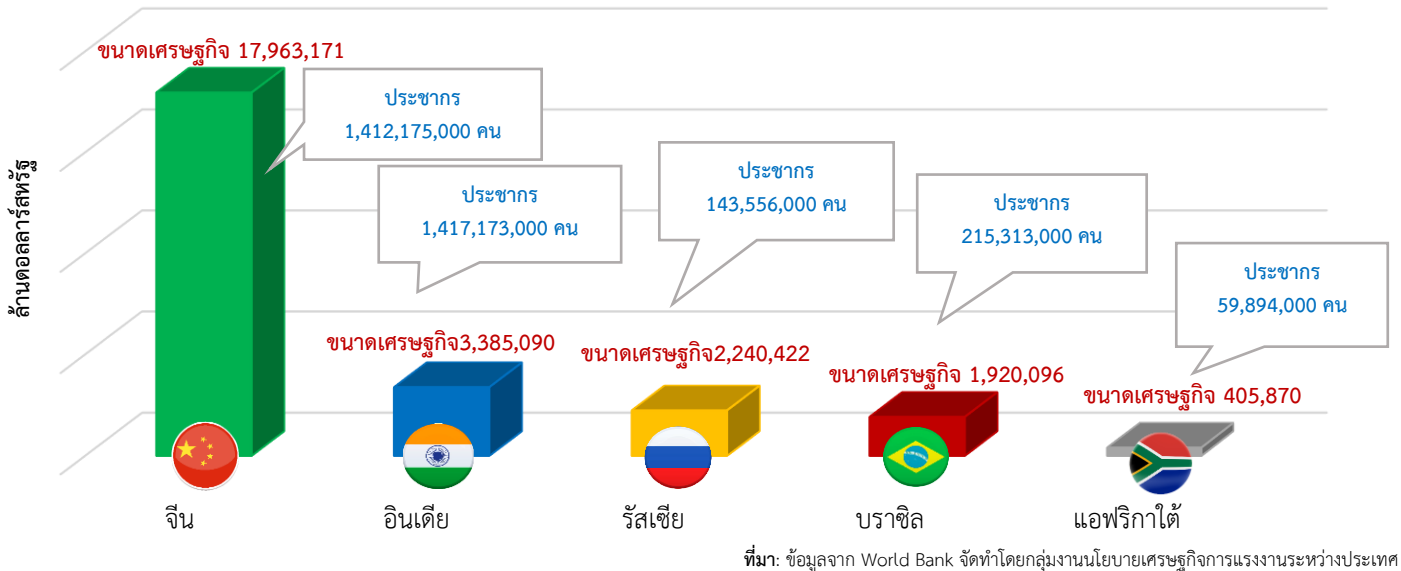
2. BRICS กับมิติด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน

BRICS เป็นการรวมกลุ่มของประเทศจากหลากหลายทวีป ประกอบไปด้วย บราซิล (อเมริกาใต้) รัสเซีย (เอเชีย/ยุโรปบางส่วน) อินเดีย (เอเชียใต้) จีน (เอเชียตะวันออก) และแอฟริกาใต้ (แอฟริกา) และเป็นกลุ่มตลาดของประเทศเกิดใหม่ หรือ Emerging Markets ที่สำคัญที่สุดในช่วงเวลาปัจจุบัน ในปี 2565 BRICS มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) รวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 25.66 ของขนาดเศรษฐกิจโลก และมีประชากรรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 40.85 ของประชากรโลก (รูปที่ 1) และในปี 2566 มีการ

¹ Raul Gouvea, Magarida Gutierrez, “BRICS Plus: A New Global Economic Paradigm in the Making?”, Modern Economy Vol.14 No. 15 (2023)

คาดการณ์ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของ BRICS รวมกันคิดเป็นร้อยละ 26.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดของโลก มีจำนวนประชากรรวมแล้วกว่า 3.3 พันล้านคน หรือประมาณร้อยละ 42 ของจำนวนประชากรโลก ที่สำคัญกลุ่มประเทศ BRICS มีอาณาเขตที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของโลก ทำให้ได้เปรียบในด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก

รูปที่ 1 ขนาดเศรษฐกิจและจำนวนประชากรของกลุ่มประเทศ BRICS ปี 2565

แม้ว่าวัตถุประสงค์แรกเริ่มในการก่อตั้ง BRICS คือการสร้างดุลยภาพกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก แต่หลักการดำเนินงานต่าง ๆ ของ BRICS ยังคงให้ความสำคัญและสนับสนุนตามข้อดีและพันธสัญญาที่จัดทำไว้ร่วมกับประเทศต่าง ๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือระดับองค์การระหว่างประเทศที่ประเทศกลุ่ม BRICS เป็นภาคีหรือเป็นสมาชิกอยู่ เช่น องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) รวมถึงองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO)

ในมิติด้านการค้าระหว่างประเทศ อินเดีย บราซิลและแอฟริกาใต้เป็นประเทศแรก ๆ ที่เข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า GATT (General Agreement on Tariff and Trade) ซึ่งเป็นเวทีเจรจาการค้าระหว่างประเทศในช่วงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 ส่วนจีนและรัสเซียเข้าร่วมเป็นสมาชิก WTO เมื่อปี 2544 และปี 2554 ตามลำดับ ดังนั้น การดำเนินนโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศของกลุ่ม BRICS ย่อมเป็นไปตามหลักการ เงื่อนไขและกฎกติกาของ WTO ที่สำคัญ เช่น การดำเนินมาตรการการค้าที่ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) หลักการปฏิบัติต่อสินค้าของประเทศสมาชิกอย่างเท่าเทียม (Most-favoured Nation Treatment: MFN) การใช้มาตรการใด ๆ กับสินค้านำเข้าจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ ให้เท่าเทียมกับสินค้าในประเทศ (National Treatment) หลักการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม หลักการให้สิทธิพิเศษหรือผ่อนผันประเทศที่กำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี (Special and differential treatment: S&D) หรือให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) เป็นต้น

ส่วนด้านการค้าบริการ (Trade in Services) ช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา อัตราการค้าบริการของกลุ่ม BRICS เติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปี 2563 สัดส่วนดุลการค้าและบริการต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 5.5 (จีนและบราซิล) และร้อยละ 12 (อินเดีย) โดยสาขาการคมนาคมขนส่ง ท่องเที่ยวและภาคบริการธุรกิจอื่น ๆ เป็นสาขา

ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางผลิตภาพมากที่สุด และการค้าทางดิจิทัล (digital trade) เป็นสาขาที่พัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็วในกลุ่ม BRICS ซึ่งอินเดีย จีน และรัสเซีย เป็นกลุ่มประเทศผู้นำด้านการส่งออกสินค้าและบริการไอที (International Trade Center, 2022) นอกจากนี้ รูปแบบการค้าบริการ (Mode of Supply) ภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services: GATS) ของกลุ่ม BRICS โดยพิจารณาเป็นรายประเทศพบว่า จีนและอินเดียมีความโดดเด่นมากที่สุดในรูปแบบ 3 หรือ Mode 3 เรื่องการข้ามพรมแดนของผู้ให้บริการที่จัดตั้งธุรกิจบริการในต่างประเทศ ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตต่อปีร้อยละ 17.8 และร้อยละ 13 ตามลำดับ (International Trade Center, 2022)

การลงทุนต่างประเทศ (Foreign Investment) มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่ม BRICS มาตั้งแต่ปี 2544 (United Nations, 2023) โดยข้อมูลของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและพัฒนา (UNCTAD) ระบุว่า การลงทุนจากต่างประเทศในกลุ่ม BRICS มีมูลค่าเพิ่มสะสมจาก 84,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เป็น 355,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2564 โดยในกลุ่ม BRICS ด้วยกันเอง ประเทศจีนมีส่วนเงินลงทุนต่างประเทศหมุนเวียนจำนวนมากที่สุด ในขณะที่ตัวเลขการลงทุนในประเทศอื่น ๆ ของกลุ่ม BRICS มีมูลค่าสะสมในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องจาก 1.1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐเมื่อปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 3.7 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2564 (United Nations, 2023) และที่น่าสนใจคือในกลุ่ม BRICS เองมีแนวโน้มการลงทุนในต่างประเทศที่เน้น Greenfield Investment หรือรูปแบบการลงทุนที่เริ่มดำเนินการใหม่ด้วยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานใหม่ตั้งแต่แรก ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นเจ้าของเองทั้งหมด หรือการลงทุน (กองวิจัยเศรษฐกิจการค้ามหภาค สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, ม.ป.ป.) ซึ่งข้อดีประการหนึ่งของการลงทุนแบบนี้คือการสร้างงานในประเทศที่ได้รับการลงทุน

3. BRICS กับมิติด้านแรงงาน

แม้ว่า BRICS เป็นการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการและไม่มีข้อผูกพันใดกับประเทศสมาชิก แต่โครงสร้างความร่วมมือและรูปแบบการดำเนินงานคล้ายกับรูปแบบของกลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) โดยโครงสร้างการดำเนินงานความร่วมมือของ BRICS ประกอบด้วย

- การประชุมสุดยอดผู้นำ (BRICS Summit) ซึ่งจัดปีละ 1 ครั้งและประเทศต่าง ๆ หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ โดยในปี 2566 เป็นการจัด BRICS Summit ครั้งที่ 15 ที่แอฟริกาใต้เป็นเจ้าภาพจัดขึ้น ณ เมืองโจฮันเนสเบิร์กเมื่อเดือนสิงหาคม 2566
- การประชุมระดับรัฐมนตรี เช่น การประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ การประชุมระดับรัฐมนตรีแรงงานและการจ้างงาน การประชุมระดับรัฐมนตรีการค้าและผู้ว่าราชการกลาง เป็นต้น
- การประชุมระดับคณะทำงาน หรือ Working Group ต่าง ๆ เช่น BRICS Working Group on ICT Cooperation หรือ BRICS Employment Working Group
- การประชุมสภาธุรกิจของ BRICS (BRICS Business Council) ซึ่งเป็นเวทีการประชุมของนักธุรกิจในประเทศกลุ่ม BRICS เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้า การลงทุนระหว่างกลุ่มประเทศ BRICS ด้วยกัน รวมทั้งเพื่อจัดให้มีการหารือระหว่างภาคธุรกิจและรัฐบาลในกลุ่ม BRICS และเพื่อให้สภาธุรกิจของ BRICS ให้ข้อเสนอแนะต่อฝ่ายรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ การลงทุนสำหรับกลุ่ม BRICS

จะเห็นว่านอกเหนือจากเรื่องกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนแล้ว BRICS ยังให้ความสำคัญกับมิติด้านแรงงานด้วยเช่นกัน โดยจัดให้มีการประชุมทั้งในระดับรัฐมนตรีและระดับ

คณะทำงานซึ่งการประชุมระดับรัฐมนตรีแรงงานและการจ้างงาน (Ministerial Meetings on Labour and Employment: BRICS LEMM) จัดมาแล้ว 8 ครั้ง และในปี 2566 เป็นการจัดการประชุมครั้งที่ 9 (ระหว่างวันที่ 26 - 29 กันยายน 2566) โดยที่ประชุม BRICS LEMM ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามลำดับความสำคัญของงานในฐานะสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ และการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้แก่ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจ้างงานจากนอกระบบสู่ในระบบ การส่งเสริมความคุ้มครองทางสังคม การส่งเสริมการจ้างงานของแรงงานหญิง การจัดตั้งเครือข่ายสถาบันวิจัยด้านแรงงาน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงานระหว่างประเทศสมาชิก การส่งเสริมเรื่องงานสีเขียวและการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาทักษะให้กับแรงงานเพื่อให้กลับคืนสู่ตลาดแรงงานและการคุ้มครองสิทธิแรงงานจากการทำงานในรูปแบบการจ้างงานใหม่ ๆ เป็นต้น

ในระดับการประชุมของสภาธุรกิจของ BRICS (BRICS Business Council) มีการจัดตั้งคณะทำงานด้าน “Skill Development” หรือ Skill Development Working Group ซึ่งเป็นหนึ่งใน 9 คณะทำงานภายใต้การประชุม BRICS Business Council ประกอบด้วย 1) โครงสร้างพื้นฐาน 2) การผลิต 3) การให้บริการด้านการเงิน 4) พลังงานและเศรษฐกิจสีเขียว 5) การพัฒนาฝีมือแรงงาน 6) ธุรกิจการเกษตร 7) การยกเลิกกฎระเบียบ 8) การให้บริการการบินในภูมิภาค และ 9) ธุรกิจดิจิทัล

และในฐานะสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ BRICS มีความร่วมมืออย่างต่อเนื่องกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ 4 ด้านของ ILO ได้แก่ 1) การส่งเสริมหลักการและสิทธิพื้นฐานในการทำงาน 2) การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำ 3) การคุ้มครองทางสังคม 4) การส่งเสริมการเจรจาทางสังคม โดยสะท้อนจากการสนับสนุนเงินทุนเพื่อดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการความร่วมมือระหว่างจีนและ ILO เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาฝีมือแรงงานในภูมิภาคอาเซียน ปี 2561 - 2568 โครงการความร่วมมือระหว่างรัสเซียและ ILO เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานประเทศเครือจักรภพและรัฐเอกราชรวมถึงเวียดนามและจอร์แดน ทั้งนี้โครงการความร่วมมือให้ความสำคัญกับ South - South Cooperation หรือความร่วมมือใต้ - ใต้ ที่เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและวิชาการ

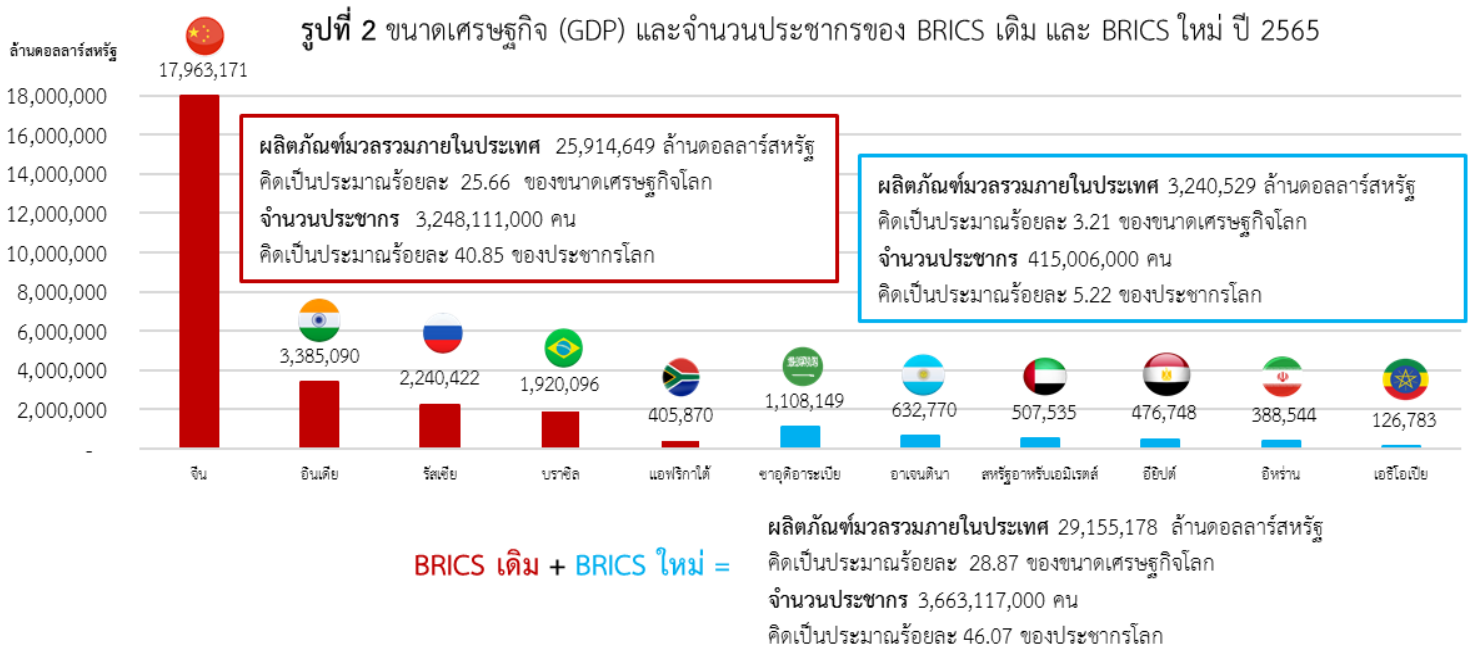
สำหรับการประชุมสุดยอดผู้นำ BRICS ครั้งที่ 15 ที่แอฟริกาใต้เป็นเจ้าภาพ ได้กำหนดประเด็นการประชุมด้านแรงงานที่เน้นเรื่องสร้างความเชื่อมั่นในงานที่มีคุณค่า การให้ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดเนื้อหาหลัก 4 ประการ 1) การพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืน รวมไปถึงให้ความสำคัญกับรูปแบบการจ้างงานใหม่ ๆ กับการเพิ่มผลผลิตภาพ 2) ส่งเสริมสิทธิแรงงานและงานที่มีคุณค่า 3) การคุ้มครองทางสังคมแบบถ้วนหน้าและสร้างหลักประกันรายได้พื้นฐาน 4) ส่งเสริมงานที่มีคุณค่าและเพิ่มทักษะสำหรับแรงงานนอกระบบ

นอกจากนี้ ปฏิญญาของที่ประชุม LEMM หรือการประชุมระดับรัฐมนตรีแรงงานและการจ้างงานเมื่อปี 2565 ได้ให้คำมั่นที่จะส่งเสริมงานสีเขียวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงานและนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางสังคม และการดำเนินแนวทางโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางภายใต้แนวทางปฏิญญาแห่งศตวรรษเพื่ออนาคตของงาน (ILO Centenary Declaration for the Future of Work)

4. บทวิเคราะห์

4.1 BRICS และการขยายสมาชิกเป็น BRICS Plus

ผลการประชุมที่สำคัญในการประชุมสุดยอดผู้นำ BRICS ครั้งที่ 15 ที่แอฟริกาใต้เป็นเจ้าภาพ มีมิตเชิล ซาอูดีอาระเบีย อิหร่าน เอิโอเปีย อียิปต์ อาร์เจนตินา และสหรัฐอเมริกาบริเวตส์ เข้าร่วมเป็นสมาชิก BRICS ซึ่งจะมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567 และจากข้อมูลของธนาคารโลก ในปี 2565 BRICS มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) รวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 25.66 ของขนาดเศรษฐกิจโลก และมีประชากรรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 40.85 ของประชากรโลก และหากผนวกรวมประเทศสมาชิกใหม่อีก 6 ประเทศ (ซาอูดีอาระเบีย อิหร่าน เอิโอเปีย อียิปต์ อาร์เจนตินา และสหรัฐอเมริกาบริเวตส์) มูลค่า GDP จะขยายเป็น 29.1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือร้อยละ 28.87 ของ GDP โลก

ที่มา: ข้อมูลจาก World Bank จัดทำโดยกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มเศรษฐกิจระดับภูมิภาคต่าง ๆ และประเทศอื่น ๆ กว่า 35 ประเทศสนใจเข้าร่วมเป็นพันธมิตรในกลุ่ม BRICS เช่น ความร่วมมือเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน ซึ่งรวมประเทศไทยด้วย ดังนั้น BRICS มีโอกาสการขยายตัวของสมาชิกกลุ่มการค้าหรือ trading blocs ที่ครอบคลุมทั่วโลกและเป็นขั้วอำนาจใหม่ของกลุ่มเศรษฐกิจโลกที่ถูกจับตามอง และทำให้ BRICS ขยายกรอบความร่วมมือที่เรียกว่า BRICS Plus ซึ่งเน้นความร่วมมือแบบได้ - ได้ และเป็นความร่วมมือแบบลักษณะเปิดระหว่างประเทศกำลังพัฒนา และกลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ ดังนั้น จึงเปิดรับความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค ไม่จำกัดพื้นที่ขนาดเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาประเทศ (วารสารวิจัยจุฬานนท์, 2562) BRICS Plus จึงเป็นแพลตฟอร์มที่เปิดกว้างครอบคลุมประเด็นความร่วมมือในหัวข้อต่าง ๆ และเปิดกว้างสำหรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกไม่ว่าประเทศนั้น ๆ จะมีบทบาทหรือสถานะแบบใด

4.2 BRICS Plus กับบทบาทและโอกาสของประเทศไทยในมิติด้านแรงงาน

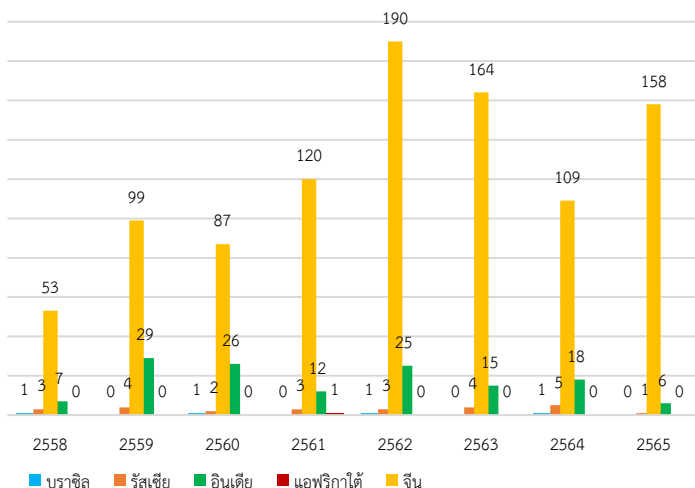
ประเทศไทยโดยนายกรัฐมนตรีและคณะได้รับเชิญจากรัฐบาลจีนให้เข้าร่วมการประชุม BRICS Summit ครั้งที่ 9 ที่ประเทศจีนเป็นเจ้าภาพ เมื่อเดือนกันยายน 2560 และเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2565 ประเทศไทยโดยนายกรัฐมนตรีได้เข้าร่วมการประชุมระดับสูงว่าด้วยการพัฒนาของโลกภายใต้กรอบ

ความร่วมมือ BRICS Plus (BRICS Plus High Level Dialogue on Global Development) ผ่านระบบการประชุมแบบทางไกล ซึ่งหัวข้อหลักการประชุมคือ การสร้างเสริมความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในศักราชใหม่เพื่อร่วมอนุวัติวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 โดยนายกรัฐมนตรีเน้นย้ำในถ้อยแถลงว่าการเข้าร่วม BRICS Plus จะส่งผลดีต่อประเทศไทยในหลายมิติ นับว่าการประชุมครั้งนี้เป็นเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศที่ไทยแสดงเจตจำนงชัดเจนที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ BRICS Plus

ในปี 2566 มีประเทศไม่น้อยกว่า 17 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ BRICS Plus ซึ่งหากพิจารณาถึงโอกาสและประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับหากเข้าร่วมเป็นสมาชิก ประการแรกสำคัญ คือ การเปิดตลาดการค้า การลงทุนที่ขยายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มประเทศที่เป็นคู่ความร่วมมือการค้าใหม่ ๆ ของไทย เช่น ซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น

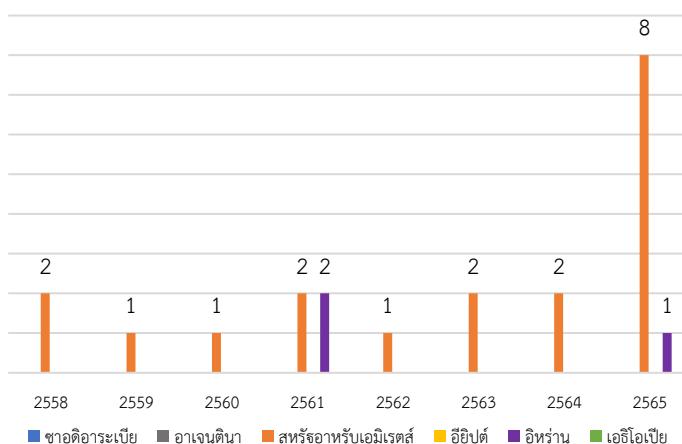
หากประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก BRICS Plus การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ในรูปแบบ Mode 3 ภายใต้ GATS จะเป็นปัจจัยส่งเสริมการขยายการจ้างงานในประเทศไทยที่ชัดเจนที่สุด และเมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) พบว่าตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปี 2565 ประเทศจีน มีจำนวนโครงการ FDI ที่ยื่นขอ BOI มากที่สุด รวมทั้ง ยังมีเม็ดเงินลงทุนมากที่สุด โดยในปี 2562 มีจำนวนโครงการสูงสุด 190 โครงการ ส่วนสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศในกลุ่มสมาชิกใหม่ของ BRICS Plus ที่มีโครงการลงทุนในประเทศไทยมากกว่าอีก 5 ประเทศที่เหลือ อย่างไรก็ตาม คณะผู้จัดทำตั้งข้อสังเกตว่าในกรณีของซาอุดีอาระเบียที่ยังไม่มีข้อมูลสถิติการลงทุนในประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมามีสาเหตุเนื่องจากการระงับความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และเพิ่งมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์เมื่อปี 2565 ที่ผ่านมามีความสนใจที่จะลงทุนสร้างคลังน้ำมันและอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (Southern Seaboard) นับเป็นโครงการขนาดใหญ่ในประเทศไทย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการจ้างงานในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีได้อย่างดี

รูปที่ 3 จำนวนโครงการ FDI ยื่นขอ BOI ของกลุ่มประเทศ BRICS

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จัดทำโดยกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

รูปที่ 4 จำนวนโครงการ FDI ยื่นขอ BOI ของประเทศสมาชิกใหม่ BRICS

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จัดทำโดยกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ในรูปแบบ Mode 2 ภายใต้ GATS จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการจากประเทศ BRICS Plus โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกาและซาอุดีอาระเบีย จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในการเดินทางมาประเทศไทยเพื่อเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งเป็นจุดเด่นของประเทศไทย และอุตสาหกรรมที่การจ้างงานที่จะขยายตัวคืออุตสาหกรรมทางการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมความงามและการดูแลสุขภาพหรืออุตสาหกรรม wellness และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

BRICS Plus เป็นแพลตฟอร์มความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนที่เน้นความร่วมมือระหว่างประเทศเศรษฐกิจใหม่ โดยเน้นเรื่องการเปิดกว้างการเปิดรับสมาชิกใหม่จากทั่วทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งเป็นเวทีที่ประเทศสมาชิกสามารถนำเสนอประเด็นการหารือได้ทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยรูปแบบการจัดประชุมคล้ายคลึงกับการรวมกลุ่มประเทศสมาชิกเศรษฐกิจและการค้าอื่น เช่น เอเปค นอกจากการให้ความสำคัญในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนแล้ว BRICS ยังให้ความสนใจในประเด็นด้านแรงงานด้วย ดังจะเห็นจากการมีเวทีหารือระหว่างรัฐมนตรีแรงงานและการจ้างงานของประเทศสมาชิก และจัดตั้งคณะทำงาน BRICS Employment Working Group ซึ่งเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้ มีการประชุมในระดับสภาธุรกิจของ BRICS (BRICS Business Council) ซึ่งเป็นผู้แทนภาคธุรกิจของ BRICS เพื่อให้สภาธุรกิจของ BRICS ให้ข้อเสนอแนะต่อฝ่ายรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ การลงทุนสำหรับกลุ่ม BRICS ซึ่งเรื่องการพัฒนาฝีมือแรงงาน (Skill Development) เป็นประเด็นหนึ่งที่สภาธุรกิจของ BRICS ให้ความสำคัญ

แม้ว่าขณะนี้ประเทศไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ BRICS และมีความเป็นไปได้สูงที่ไทยจะร่วมเป็นสมาชิกของ BRICS เนื่องจากการเข้าร่วม BRICS Plus จะส่งผลดีต่อประเทศไทยในหลายมิติ โดยเฉพาะเรื่องการเปิดตลาดการลงทุนในประเทศไทยจากกลุ่มสมาชิกของ BRICS โดยเฉพาะสมาชิกใหม่ เช่น ซาอุดีอาระเบียและสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซึ่งจะส่งเสริมการขยายการจ้างงานในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมที่ประเทศเหล่านั้นมีความสนใจ เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมความงามและการดูแลสุขภาพหรืออุตสาหกรรม wellness และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของกระทรวงแรงงานในระดับหน่วยปฏิบัติ คณะผู้จัดทำจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานโดยสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศควรติดตามข่าวสารความคืบหน้าหรือประสานงานร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อรับทราบสถานะการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม BRICS Plus ของประเทศไทย
- กรมการจัดหางานและสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานร่วมมือสำรวจความต้องการแรงงานในสาขาที่คาดว่าจะมีความต้องการของนักลงทุนจากกลุ่มประเทศ BRICS โดยเฉพาะในสาขา Greenfield Investment
- เสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายหน่วยงานในสังกัดด้านการวิจัยด้านแรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นเครือข่ายสถาบันวิจัยด้านแรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศสมาชิก BRICS ในอนาคต

6. เอกสารอ้างอิง

กองวิจัยเศรษฐกิจการค้ามหภาค (วศ.) สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. ม.ป.ป. การลงทุนใหม่ (Greenfield Investment) ทางเลือกการฟื้นตัวเศรษฐกิจอาเซียนและประโยชน์ที่จะได้รับการลงทุน. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566, จาก http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/edit_-_khuenewb_-_ws_-_greenfield_investment_0.pdf.

- วราภรณ์ จุลปานนท์. 2562. **BRICS Plus: รูปแบบนวัตกรรมเพื่อความร่วมมือได้-ได้. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2566**, จาก http://www.ppmic.ru.ac.th/journals/1567586081_7%E0%B8%A7%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A0%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C%20%E0%B8%88%E0%B8%B8%E0%B8%A5%E0%B8%9B%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B9%8C.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. ม.ป.ป. **รายงานและสถิติการลงทุนจากต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2566**, จาก https://www.boi.go.th/index.php?page=statistics_oversea_report_st.
- BRICS INFORMATION PORTAL. (ม.ป.ป.). **History of BRICS. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2566**, จาก <http://infobrics.org/page/history-of-brics/>.
- BRICS South Africa 2023. 2023. **BRICS and Africa: Partnership for Mutually Accelerated Growth, Sustainable Development and Inclusive Multilateralism. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2566**, จาก <https://brics2023.gov.za/wp-content/uploads/2023/08/Jhb-II-Declaration-24-August-2023-1.pdf>.
- BRICS2023. (ม.ป.ป.). **History of BRICS. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2566**, จาก <https://www.brics23.com/history-of-brics/>.
- Council of Councils. 2023. **The BRICS Summit 2023: Seeking an Alternate World Order?. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2566**, จาก <https://www.cfr.org/councilofcouncils/global-memos/brics-summit-2023-seeking-alternate-world-order>.
- International Trade Centre 2022. 2022. **BRICS Trade in Services Report 2022. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2566**, จาก https://intracen.org/sites/default/files/media/file/media_file/2022/09/19/20220914_itc_brics_trade_in_services_report_2022_webpages.pdf.
- Scientific Research Publishing. 2023. **“BRICS Plus”: A New Global Economic Paradigm in the Making?. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2566**, จาก https://www.scirp.org/pdf/me_2023051715242799.pdf.
- The World Bank. 2023. **Population 2022. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2566**, จาก https://databankfiles.worldbank.org/public/ddpext_download/GDP.pdf.
- The World Bank. 2023. **Population 2022. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2566**, จาก https://databankfiles.worldbank.org/public/ddpext_download/POP.pdf.
- United Nations. 2023. **BRICS Investment Report. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2566**, จาก https://unctad.org/system/files/official-document/diae2023d1_en.pdf.
- Vera Thorstensen & Ivan Tiago Machado Oliveira. 2014. **BRICS in the World Trade Organization: Comparative Trade Policies. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2566**, จาก https://bricsbusinesscouncil.co.in/agri/pdf/BRICS%20in%20the%20WTO%20Comparative%20Trade_web%20version%202014.pdf.

**ประมวลสรุปผลการศึกษาร่วมมือระหว่างประเทศประเด็นด้านแรงงาน
เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าเป็นภาคีในความตกลงการค้าเสรีทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี
ประจำปี 2566**

ประมวลสรุปผลการรายงานการศึกษาร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านแรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าเป็นภาคีในความตกลงการค้าเสรีทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคีฉบับนี้เป็นการประมวลผลจากบทวิเคราะห์เกี่ยวกับความตกลงการค้าเสรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านแรงงาน ซึ่งจัดทำและเผยแพร่รายไตรมาส จำนวนทั้งสิ้น 4 ฉบับ

โดยรายงานไตรมาส 4/2565 และรายงานไตรมาส 1/2566 เป็นการนำเสนอหัวข้อเรื่อง “ข้อตกลงองค์การการค้าโลกว่าด้วยการอุดหนุนประมงและการห้ามทำการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม: มิติด้านการป้องกันการบังคับใช้แรงงานและการค้าเสรี (WTO Agreement on Fisheries Subsidies and Illegal Unreported and Unregulated Fishing; IUU Fishing; Prohibition of Forced Labour and Free Trade Dimension)” โดยข้อตกลงดังกล่าวได้รับการรับรองจากที่ประชุมใหญ่รัฐมนตรีองค์การการค้าโลก สมัยที่ 12 (12th Ministerial Conference: MC12) เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2565 และตามหลักการของข้อตกลง ฯ กำหนด “การห้ามอุดหนุน” ไว้สามประการ ได้แก่

1. การห้ามสมาชิกให้หรือคงไว้ซึ่งการอุดหนุนแก่เรือประมง หรือผู้ประกอบการประมงที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง ซึ่งสนับสนุนการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม

2. การห้ามสมาชิกให้หรือคงไว้ซึ่งการอุดหนุนสำหรับการทำประมงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงในกลุ่มสัตว์น้ำที่ถูกจับมากเกินไป และ

3. ห้ามสมาชิกให้หรือคงไว้ซึ่งการอุดหนุนที่ให้แก่การทำประมงหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงในพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่ง (เขตพื้นที่ทะเลหลวงหรือ high seas)¹ ทั้งที่เป็นและไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และอยู่นอกพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารจัดการประมงระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง (Regional Fisheries Management Organization/Arrangement: RFMO/A)²

ทั้งนี้ การห้ามอุดหนุนในประเด็นแรกคือการห้ามสมาชิกให้หรือคงไว้ซึ่งการอุดหนุนแก่เรือประมง หรือผู้ประกอบการประมงที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง ซึ่งสนับสนุนการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ซึ่งประเทศไทยเคยเผชิญกับปัญหาการได้รับ “ใบเหลือง” จากสหภาพยุโรปเมื่อปี 2558 ที่เดือนประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานในอุตสาหกรรมประมงซึ่งเป็นการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย และเพื่อเป็นการรองรับ WTO Agreement ว่าด้วยการอุดหนุนประมงฉบับนี้ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งการค้าแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ด้วยกัน แม้ว่าในขณะนี้ WTO Agreement ดังกล่าวจะยังไม่มีผลบังคับใช้ เนื่องจากประเทศสมาชิกที่เข้าเป็นภาคียังมีจำนวนไม่ถึงตามข้อกำหนด (ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกต้องเข้าเป็นภาคีจำนวน 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดข้อตกลงจึงจะมีผลบังคับใช้ ณ เดือนกันยายน 2566 มีจำนวน 17 ประเทศจาก 164 ประเทศ) บทรายงานได้เสนอข้อเสนอแนะต่อการเตรียมท่าทีของประเทศไทย 2 ประเด็น ได้แก่

¹ ทะเลหลวง (high seas) หมายถึง ทะเลที่ไม่ใช่น่านน้ำภายในทะเลอาณาเขต หรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐใด (ที่มา: กรมสนธิสัญญา)

² อ้างอิงเอกสารค่าแปลของสำนักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ตุลาคม 2565

1. รัฐบาลควรพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นรูปแบบที่เป็นสายงานบังคับบัญชาแบบเบ็ดเสร็จ (single command) ที่มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายหรือ ศปมผ. ที่สามารถควบคุม สั่งการ กำกับดูแล และประสานการปฏิบัติการของทุกหน่วยงานได้

2. รัฐบาลควรรวมฐานข้อมูลที่แสดงสถิติเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ แรงงานบังคับ เรือประมงที่ถูกดำเนินคดี และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับการมีระบบฐานข้อมูลที่มีมาตรฐานเดียวกันและให้ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

สำหรับรายงานประจำไตรมาสที่ 2/2566 นำเสนอหัวข้อ “ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น: ความก้าวหน้าการดำเนินงานว่าด้วยการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดากับการขยายโอกาสการทำงานในญี่ปุ่นของแรงงานฝีมือของไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการติดตามผลความคืบหน้าการดำเนินงานภายใต้ข้อตกลงเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาภายใต้ความตกลง รวมทั้งเพื่อนำเสนอให้มีการทบทวนการดำเนินงานเพื่อขยายโอกาสการทำงานในประเทศญี่ปุ่นของแรงงานไทย เนื่องจากความตกลงนี้มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี 2551 ซึ่งเป็นระยะเวลากว่า 15 ปี แล้ว ซึ่งยังมีช่องว่างการดำเนินงานของฝ่ายไทยในการติดตามและประเมินผลจากการใช้สิทธิประโยชน์จาก JTEPA ในเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาประเภทแรงงานที่มีทักษะ ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายไทยขาดข้อมูลในเชิงประจักษ์สำหรับประกอบการเจรจาระหว่างฝ่ายไทยและญี่ปุ่นเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานภายใต้ข้อบทที่ 9 ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อผูกพันเฉพาะสำหรับการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา โดยรายงาน ฯ เสนอว่า

1. กระทรวงแรงงานและกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศควรหารือถึงความเป็นไปได้ให้มีการเจรจารอบใหม่เพื่อทบทวนและติดตามการดำเนินงานข้อบทเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาใน JTEPA ในสาขาอาชีพพ่อครัว-แม่ครัวไทย และโอกาสที่แรงงานที่มีทักษะฝีมือในสาขาอาชีพอื่น เช่น พนักงานสปา และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานจะได้เข้าไปทำงานในญี่ปุ่น โดยผ่านกลไกคณะกรรมการการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (Sub-Committee on Movement of Natural Persons)

2. กรมพัฒนาฝีมือแรงงานและกรมการจัดหางานควรร่วมกันพัฒนาระบบการจัดเก็บ การรายงานผล และระบบส่งต่อข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการทดสอบและผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานในสาขาผู้ประกอบการอาหารไทยที่เดินทางไปทำงานในสถานประกอบการร้านอาหารไทยในประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้ฝ่ายไทยนำข้อมูลเชิงสถิติดังกล่าวไปกำหนดทำที่เพื่อเจรจาทบทวนกับฝ่ายญี่ปุ่น ทั้งนี้เพื่อขยายโอกาสการทำงานของแรงงานไทยทั้งสาขาผู้ประกอบการอาหารไทย (พ่อครัว-แม่ครัวไทย) และสาขาอาชีพอื่นที่ต้องเจรจาเพิ่มเติม เช่น ผู้ให้บริการสปา เป็นต้น

รายงานประจำไตรมาส 3/2566 นำเสนอหัวข้อ “BRICS และโอกาสการขยายการจ้างงานของประเทศ ไทย” ซึ่ง BRICS เป็นการรวมกลุ่มของประเทศเศรษฐกิจใหม่โดยเน้นรูปแบบ South-South Cooperation นอกจากนี้การเพิ่มจำนวนประเทศสมาชิกในรูปแบบ BRICS Plus เป็นแพลตฟอร์มความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนที่เน้นความร่วมมือระหว่างประเทศเศรษฐกิจใหม่ โดยเน้นเรื่องการเปิดกว้างการเปิดรับสมาชิกใหม่จากทั่วทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งเป็นเวทีที่ประเทศสมาชิกสามารถนำเสนอประเด็นการหารือได้ทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยรูปแบบการจัดประชุมคล้ายคลึงกับการรวมกลุ่มประเทศสมาชิกเศรษฐกิจและการค้าอื่น เช่น เอเปค นอกจากการให้ความสำคัญในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนแล้ว BRICS ยังให้ความสนใจในประเด็นด้านแรงงานด้วย ดังจะเห็นจากการมีเวทีหารือระหว่างรัฐมนตรีแรงงานและการจ้างงานของประเทศสมาชิก และจัดตั้งคณะทำงาน BRICS Employment Working Group ซึ่งเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้มีการประชุมในระดับสภาธุรกิจของ BRICS (BRICS

Business Council) ซึ่งเป็นผู้แทนภาคธุรกิจของ BRICS เพื่อให้สภาธุรกิจของ BRICS ให้ข้อเสนอแนะต่อฝ่ายรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ การลงทุนสำหรับกลุ่ม BRICS ซึ่งเรื่องการพัฒนาฝีมือแรงงาน (Skill Development) เป็นประเด็นหนึ่งที่สภาธุรกิจของ BRICS ให้ความสำคัญ

แม้ว่าขณะนี้ประเทศไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ BRICS และมีความเป็นไปได้สูงที่ไทยจะร่วมเป็นสมาชิกของ BRICS เนื่องจากการเข้าร่วม BRICS Plus จะส่งผลดีต่อประเทศไทยในหลายมิติ โดยเฉพาะเรื่องการเปิดตลาดการลงทุนในประเทศไทยจากกลุ่มสมาชิกของ BRICS โดยเฉพาะสมาชิกใหม่ เช่น ซาอุดีอาระเบียและสหรัฐอเมริกาบิโตรีตส์ ซึ่งจะส่งเสริมการขยายการจ้างงานในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมที่ประเทศเหล่านั้นมีความสนใจ เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมความงามและการดูแลสุขภาพหรืออุตสาหกรรม wellness และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของกระทรวงแรงงานในระดับหน่วยปฏิบัติจึงเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานโดยสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศควรติดตามข่าวสารความคืบหน้าหรือประสานงานร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อรับทราบสถานะการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม BRICS Plus ของประเทศไทย
- กรมการจัดหางานและสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานร่วมมือสำรวจความต้องการแรงงานในสาขาที่คาดว่าจะมีความต้องการของนักลงทุนจากกลุ่มประเทศ BRICS โดยเฉพาะในสาขา Greenfield Investment
- เสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายหน่วยงานในสังกัดด้านการวิจัยด้านแรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นเครือข่ายสถาบันวิจัยด้านแรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศสมาชิก BRICS ในอนาคต

กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ